

dr hab. Katarzyna Nowicka-Urbańska, prof. URad
Wydział Sztuki
Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego
w Radomiu

Recenzja pracy doktorskiej **Pobrzeże**. *Poszukiwanie tożsamości w obszarze malarstwa i tkaniny unikatowej* w związku z przewodem doktorskim w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki rozpoczętym 24.02.2022 r., wszczętym 26.05.2025 r. w Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi

zleceniodawca recenzji:

Rada do Spraw Stopni Akademii Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego
w Łodzi uchwałą 69(03)/2025

Otrzymałam od zleceniodawcy:

– pracę doktorską w wersji papierowej oraz cyfrowej wraz z dokumentacją dorobku

Pani mgr Dominika Walczak urodziła się w Łodzi; tam też ukończyła Akademię Sztuk Pięknych im. Władysława Strzemińskiego, a następnie podjęła pracę dydaktyczną i naukową. Prowadzi zajęcia w pracowni ekspresji malarskiej i w pracowni kreacji rysunkowych. Była asystentką w katedrze druku na tkaninie w pracowni realizacyjno-doświadczałnej. Przez cztery lata prowadziła warsztaty „Wieloaspektowe wykorzystanie druku” dla studentów studiów stacjonarnych I i II stopnia. Wykazała się działalnością organizacyjną, między innymi koordynując projekt „Na dwa koła” oraz pełniąc funkcje komisarza i kuratora wystawy 41. Konkurs im. Władysława Strzemińskiego w ASP w Łodzi. Prowadziła warsztaty sitodruku dla dzieci i młodzieży, a także asystowała w kursie druku na tkaninie w ramach Międzynarodowych Letnich Kursów Grafiki i Tkaniny Artystycznej PATA. Otrzymała trzykrotnie nagrodę organizacyjną Rektora ASP w Łodzi. Już od czasów studenckich brała udział w licznych wystawach zbiorowych i konkursach o charakterze lokalnym

i międzynarodowym w kraju oraz za granicą, a jej prace prezentowano w przestrzeni galeryjnej i internetowej, między innymi: na Międzynarodowym Przeglądzie Sztuki Młodych „Untouchable I” w Poznaniu (2012), 15th International Minitextile Exhibition w Bratysławie (2013), Międzynarodowym Konkursie Rysunku we Wrocławiu (2012), I Międzynarodowym Triennale Rysunku Studentów w Katowicach (2014), Strabag Art Award International (2013 i 2014), Prime Time 2016 – najlepsze dyplomy ASP w Łodzi (2017). „My, spadkobiercy? Kobro” (galeria Kobro ASP Łódź, 2017), III Edition Contextile – Contemporary Textile Art Biennial w portugalskim Guimarães (2016), XIe triennale internationale de mini-textiles „Libres comme l’art” we francuskim Angers (2017), 27th edition of International Exhibition Miniartextil „Borderline” (Como, 2017) oraz 31st edition „Rosa Alchemico” (Como, 2022), Międzynarodowej Wystawie Tkaniny w Argenton-sur-Creuse (2017 i 2021), II Ogólnopolskim Biennale Tkaniny Artystycznej w Poznaniu (2019), 20th i 21th Minitextile Exhibition w Bratysławie (2018 i 2021), Wystawie Tkaniny Artystycznej z ASP im. Władysława Strzemińskiego w Budapeszcie (2023), 17th Międzynarodowym Triennale Włókiennictwa w Łodzi (2022), Festiwalu Myśli Cyfrowej Cyfroteka w Łodzi (2022), 12th Baltic Mini Textile w Gdyni (2023), Geometry in Textile Art w Budapeszcie (2023), wystawie/manifeście młodych twórców MNFST w Warszawie (2024).

Organizowała indywidualne pokazy swoich prac: *Re-framing* w galerii OdNowa w Łodzi (2019), *Blow-up* w galerii Karrot w Warszawie (2024), *Granice widoczne od wewnątrz* w galerii OdNova w Łodzi (2024).

Otrzymała nagrody: na 12. Międzynarodowym Jesiennym Salonie Sztuki w Ostrowcu Świętokrzyskim (2014), Nagrodę Rektora i Samorządu Studenckiego ASP w Łodzi w konkursie Hommage à Kobro (2016), na 2. Międzynarodowym Triennale Miniatury Tekstylnej w Petersburgu (2020), wyróżnienie w 2. Konkursie Malarskim „Ale sztuka! Młode polskie malarstwo” w Gdańsku (2016), wyróżnienie na XXIV Salon de Minitextiles w Argentynie (2021). Jej prace znajdują się w kolekcjach: Collezione Civica di Fiber Art „Trame d’Autore”, Bartolaso–Totaro Arte&Arte Como, World Textile Art Montevideo.

Trzykrotnie była laureatką stypendium Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego za wybitne osiągnięcia (w latach 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015) oraz nagrody w latach 2013 i 2014. Uzyskała także stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w konkursie o stypendium twórcze oraz stypendium z zakresu upowszechniania kultury na 2024.

W pracach artystycznych posługuje się językiem abstrakcji. Na jej twórczość składają się obiekty przestrzenne oraz dwuwymiarowe. Wiodącym wrażeniem jest wykorzystanie transparencji, luminacji, koloru, przestrzenności, geometrii. Jest twórczynią współczesną i z tego względu trudną do jednoznacznego sklasyfikowania, ponieważ posługuje się różnymi mediami, takimi jak tkanina artystyczna, haft, malarstwo, druk, konstrukcje i aranżacje przestrzenne, wideo.

W trakcie pisania opinii o rozprawie doktorskiej pani mgr Dominiki Walczak przychodzą mi na myśl słowa „scalone”, „objęte”, a nawet „otulone”. Następnie „wizualnie wyrażone”, „ujawnione”, „zrealizowane”. Autorka wybrała dla swoich potrzeb i do określenia swoich działań w przeprowadzonym badaniu tytuł, który ma wagę metafory. „Pobrzeże”, jak pisze na stronie trzeciej, „może określać bytowanie na granicy, (...) przestrzeń zawieszoną, łączącą różne rzeczywistości, umożliwiając im twórczy dialog”. W jej pracy pojęcie granicy poszerza swoje pole znaczeniowe, wiążąc się symbolicznie z momentem przekraczania zarówno w sensie fizycznym jak i mentalnym.

Wskazówkami postrzegania tematyki (bardziej niż wiernie stosowaną metodologią)¹, jakie odczytałam ze wstępu pracy oraz spisu treści są dychotomia i dualizm: ja–sztuka, proces twórczy – poszukiwanie siebie, pomnik–antypomnik, abstrakcja–figuracja, malarstwo–tkanina. W konsekwencji autorka zamierzała wyróżnić przestrzeń, która będzie jej własnym ustosunkowaniem się do medium i działalności twórczej. Do zagadnień istnienia dzieła sztuki i drogi do jego powstania odnosił się również prof. Grzegorz Sztabiński: „Pracując, usiłuję chwytać i utrwaląć to, co nieuchwytnie, co mi się wymyka, co tak trudno definiować słowami, natomiast udaje się materializować w przestrzeni”².

Praca *Pobrzeże. Poszukiwanie tożsamości w obszarze malarstwa i tkaniny* jest też próbą określenia własnej tożsamości jako artystki. W rozdziale o tytule *Pomnik – Antypomnik* o procesie odkrywania własnego motywu na str. 5 czytamy: „prace, które zrealizowałam w ramach doktoratu, mimowolnie stały się zapisem drogi, związanych z nią emocji, a także refleksji na temat tworzenia”. Dostrzegam zbieżność jej działań z sensem zdania z notatek Piotra Potworowskiego: „obraz nie jest moim dziełem, jest tylko rewelacyjnym odkryciem prawdy istniejącej”³. Parafrazując wypowiedź słynnego malarza, ciężar przenosi się

¹ K. Kolenda, *Na (nie) swojej ziemi. Tożsamość kulturowa i sztuka w Wielkiej Brytanii po 1945*, Kraków 2016, str. 18.

² A.M. Leśniewska, *Maciej Szańkowski. Wieloprzestrzenie*, Orońsko 2019, str. 73.

³ D. Jarecka, *Z notatników i szkicowników Piotra Potworowskiego*, w: *Potworowski*, Warszawa 1998, str. 102.

z fizycznego dzieła na poszukiwanie, namysł, kontestację, odkrywanie jakiejś rewelacyjnej, czyli nieznaney dotąd prawdy. Doktorantka ujawnia swoje przemyślenia i inspiracje. Na str. 3 pisze: „Impulsem do refleksji nad własną tożsamością twórczą były dla mnie trudne osobiste doświadczenia.” „Próby określenia tożsamości tkaniny wiązały się z osobistą potrzebą wyjścia poza granice”.(str.11)

Pomimo wstępnych założeń, jakie stawia przed sobą, dostrzega wartość przypadku, rozumianego oczywiście jako niezamierzony efekt malarski na płaszczyźnie, który staje się dla niej impulsem do kolejnych działań, a w którym zauważa po pewnym czasie wartość wizualną, nadając jej nazwę i rangę. Na str. 7, we fragmencie z reprodukcjami prac pod tytułem *Pomniki*, przypomina o ciele ludzkim, aluzyjnie i wielowymiarowo przywołując aspekt zarówno fizyczności, jak i organiczności, a także naturalną predyspozycję do przekraczania granic w obydwu przypadkach. Do ciała ludzkiego odnosili się w twórczości również Henry Moore, Władysław Jackiewicz, Mirosław Bałka.

Autorka powołuje się na Bergsonowski nacisk na ciągłą zmianę, rozwój i przepływ, pisząc (str. 8): „w efekcie powstają obiekty, które celebują zmienność, procesualność, zamiast trwałości i jednoznaczności, będąc tym samym bliskie pojęciu antypomnika”. Do *la durée* i *élan vital* donosiło się wielu twórców, między innymi Henri Matisse i Wassily Kandinsky. Pomimo że doktorantka pisze o odkrywaniu tożsamości (str. 3), tak naprawdę jej odkryciem jest obiekt, którego tożsamość tworzy w systemie reprezentacji, w szczególności języka⁴ – języka plastycznego, który zna i którym się posługuje.

Nieżyjąca Janina Towarek Pierzgalska była artystką i pedagogiem, ważną postacią w szkole łódzkiej, która „poszukiwała w nauczaniu stanu pośredniego między kształceniem systemowym a możliwością oddziaływania na rozwój wyobraźni, intuicji”⁵. O zainteresowaniach śladem w kontekście jej osoby doktorantka napisała na str. 9: „Pracą, która w istotny sposób wpłynęła na moje zainteresowania zapisem materialnych śladów człowieka, były *Miejsca*”. Z jednej strony mamy tu do czynienia z faktem istnienia konkretnego dzieła – tkaniny artystycznej, z drugiej śladem, jakkolwiek można rozumieć to słowo, konkretnego miejsca, w którym przebywała fizycznie autorka dzieła, jednocześnie powiązana rodzinnie z doktorantką i jej własną pracownią. O pamięci pani mgr Dominika

⁴ K. Kolenda, dz. cyt., str. 26.

⁵ *Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych im. Władysława Strzemińskiego w Łodzi 1945–1995*, Łódź 1995, str. 115.

Walczak pisze na str. 7 tak: „używam pamięci jako figury retorycznej”, jak rozumiem kontekst w tym wypadku – świadectwa obecności człowieka.

„Słowo *Pobrzeże* dosłownie i w przenośni określa kierunek moich działań, wielowymiarowo opisując obszar, który chciałabym zgłębić i zinterpretować” (str. 13). „Nie mamy odpowiednich podstaw, ażeby część przestrzeni izolować od reszty przestrzeni, wyodrębnić i powiedzieć, że nie istnieje wszystko, co się znajduje poza temi granicami”⁶ – czytamy w tekście teoretycznym Katarzyny Kobro i Władysława Strzemińskiego. Przestrzeń liminalna (str. 14), o której pisze doktorantka, której definicja i znaczenie najbardziej są zbieżne z jej koncepcją pracy, nie jest wyizolowana. Doktorantka ma tego świadomość i dlatego powołuje się w dalszej części pracy (w rozdziale *Dialog*) na przykłady twórczości innych artystów: wymienieni zostają El Anatsui, Louise Bourgeois, Stanisław Fijałkowski, Joan Miró, Maria Jarema, Thomas Scheibitz, Anish Kapoor. Podane są przykłady aluzyjności i przekraczania jej granic w kierunku zagadnień koncentracji percepcji (str. 31), jak np. w *Descent into Limbo* Anisha Kapoora.

W rozdziale *Dialog. Tkanina jako medium* autorka zwraca uwagę na zmiany i przeobrażenia zachodzące w sztuce ostatnich dziesięcioleci, a także na udział w tym zjawisku polskich artystów (str. 17–19): Wojciecha Sadleya, Magdaleny Abakanowicz, Jolanty Owidzkiej. O hybrydyzacji, przenikaniu malarstwa i tkaniny z wykorzystaniem współczesnych materiałów pisze na str. 15 i 19. Uwypukla znaczenie tkaniny w sztuce współczesnej (str. 20–22).

W rozdziale *Abstrakcja–Figuracja* pisze: „osobiście interesują mnie pola dialogu między rozpoznawalnym i niewyraźnym” (str. 23). W obszarze poszukiwań swojej pracy umieszcza zagadnienia aluzyjności poprzez łączenie reprezentacji figuratywnej z abstrakcją. Na str. 6 i 25–26) pisze o prof. Stanisławie Fijałkowskim: „Fijałkowski w swoich obrazach unika dosłowności, budując abstrakcyjne w narracje przywołujące określone emocje i skojarzenia”. Dla podkreślenia kontekstu tego fragmentu chciałabym w tym miejscu przytoczyć fragment tekstu, który prof. Fijałkowski napisał o cyklu unistycznym Władysława Strzemińskiego: „Malarstwo to jest coraz widoczniej symbolem otwierania się człowieka na inne płaszczyzny egzystencji. Jego krucha doskonałość i niezniszczalna duchowość (...)”⁷.

⁶ K. Kobro, W. Strzemiński, *Kompozycja przestrzeni, obliczenia rytmu czasoprzestrzennego*, Łódź 1993, str. 4.

⁷ *Państwowa Wyższa Szkoła Sztuk Plastycznych...*, dz. cyt., str. 32.

Rozdział *Opis części praktycznej* (str. 33) składa się z podrozdziałów *Forma, Kolor, Światło, Kontrast, Przestrzeń, Instalacja malarska*, w których zostały scharakteryzowane elementy składowe części artystycznej: cztery obrazy w technice olejnej i akrylowej na płótnie oraz trzy obiekty przestrzenne. Charakterystyczne w tym opisie są autentyczność i sugestywność, ale też posługiwanie się fachowym językiem plastycznym, który jest z natury hermetyczny i którego znajomość wymaga wiedzy i praktyki.

Konkluzja: pani mgr Dominika Walczak pokierowała się drogą, na końcu której powstało oryginalne w swoim wyrazie i formie dzieło sztuki. Mimo tego w pracy wskazała, że proces pozostaje otwarty, co świadczy o jej dojrzałości i pokorze wobec wielkich poprzedników. Jest wychowanką szkoły łódzkiej, wnoszącą swoją pracę doktorską istotny wkład w dziedzinę sztuki, w dyscyplinę sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki. Wyrażam pozytywną opinię w powyższej sprawie i wnioskuję o przyznanie pani mgr Dominice Walczak stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

18 08 2025r.